

© Zach Mueller

Чігозі Обіома — нігерійський письменник, професор літератури і творчості в Університеті Небраски-Лінкольна, у 2015 увійшов до числа 100 світових мислителів за версією журналу *Foreign Policy*. Дебютний роман «Рибалки» приніс йому всесвітнє визнання і славу. Перекладена більш ніж двадцятьма мовами, у 2015 році книжка увійшла до короткого списку *The Man Booker Prize*, стала фіналістом *The Guardian First Book Award* та отримала кілька престижних літературних нагород.

У невеликому нігерійському містечку Акуре в небагатій, але дружній родині живуть четверо братів. Одного разу, скориставшись відсутністю суворого батька, вони пропускають заняття в школі, аби порибалити. Цей учинок стане доленосним: на річці хлопці зустрінуть місцевого божевільного, який своїм пророцтвом посеє жах у їхніх душах. Звістка про те, що старший із них загине від рук брата, назавжди змінить долю колись міцної родини...

Чесний та ліричний роман.

New Yorker

Приголомшливий і майстерний дебют... Події в романі не підпорядковуються часу, і це робить його майже алегоричним, а від того ще яскравішим.

Financial Times

У своєму дослідженні вбивчого і таємничого, химерних думок та трепетної Африки, цей дебютний роман наслідує Чинуа Ачебе.

New York Times Book Review,

Editors' Choice

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-3873-2

9 786171 238732

ЧИГОЗІ ОБІОМА
РИБАЛКИ

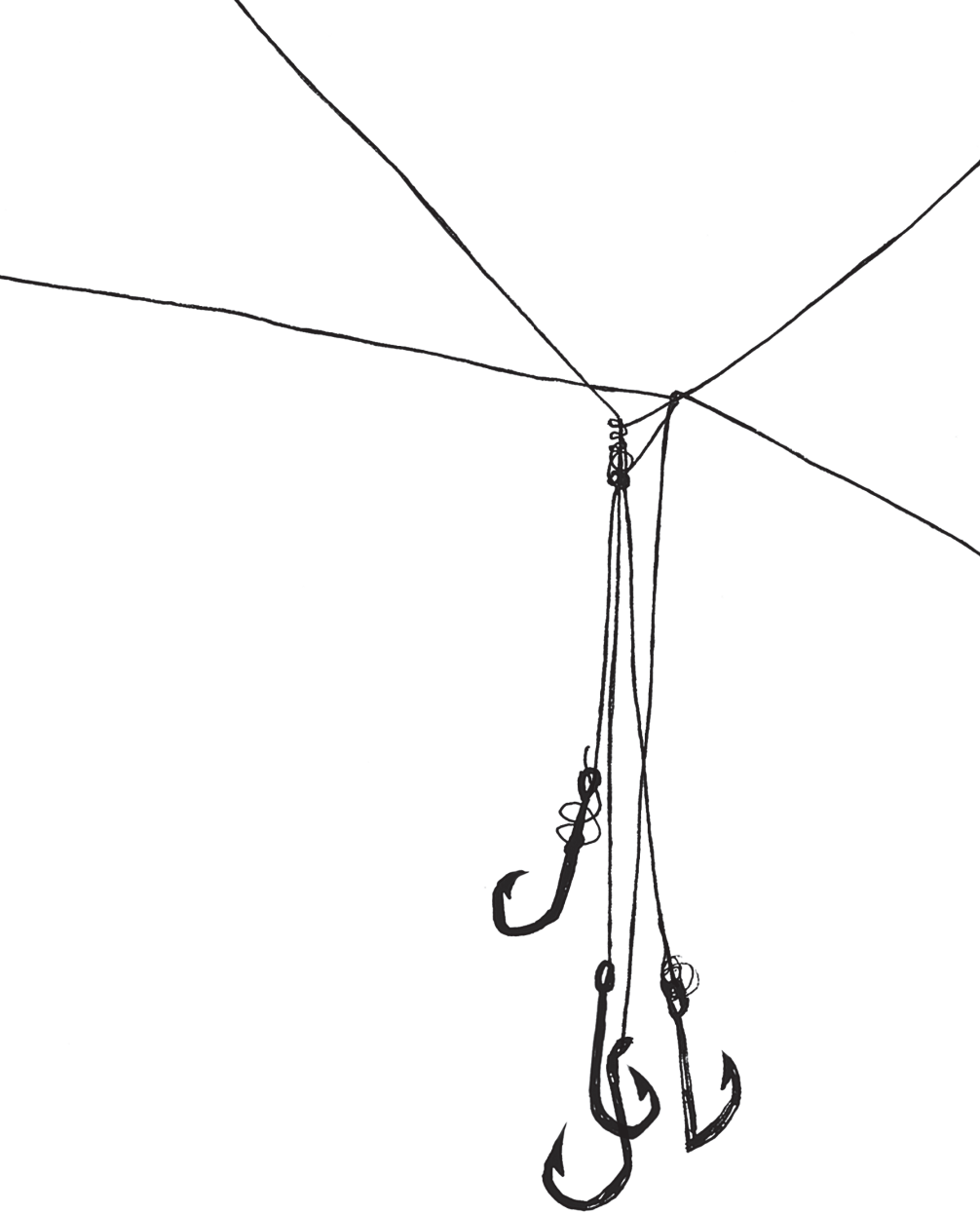
ЧИГОЗІ
ОБІОМА

Чудовий...
у буквальному сенсі
цього слова.
Неймовірний дебют.
ЕЛІНОР КАТТОН
Лауреат Букерівської премії

РИБАЛКИ

НОМІНАНТ НА БУКЕРІВСЬКУ ПРЕМІЮ

CHIGOZIE OBIOMA

THE
FISHERMEN

A NOVEL

ЧИГОЗІ ОБІОМА

РИБАЛКИ

РОМАН

ХАРКІВ КЛУБ
2017 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
О15

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Obioma Ch. The Fishermen : A Novel / Chigozie Obioma. —
London : ONE, 2015. — 414 p.

Переклад з англійської *Віталія Ракулєнка*

ISBN 978-617-12-3873-2
ISBN 978-0-957548-86-2 (англ.)

© Chigozie Obioma, 2015
© Jon Gray, Illustrations, 2015
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

*Моїм братам (і сестрам),
«батальйону»,
присвячується*

Одна людина не може тупотіти, як юрба.

Прислів'я іґбо

Навіжений вступив до нашого дому зі злом,
Осквернивши наші святі землі,
Кажучи, що тільки він знає правду цього світу,
Він залізом винищив наших жерців.
О так! Ті діти,
Що ходили над могилами пращурів,
Також збожеволіють,
У них повиростають ікла, як у ящірки,
Вони пожеруть одне одного в нас на очах,
І давня заповідь
Забороняє їм завадити!

Мазісі Кунене

РИБАЛКИ

Ми з братами були рибалками. Мої брати і я стали рибалками в січні 1996 року, після того як наш батько виїхав з Акуре, міста на заході Нігерії, де ми жили разом усе наше життя. Роботодавець, Центральний банк Нігерії, перевів його до відділення в Йо-лі — місті на відстані доброго верблюжого переходу, більш як за тисячу кілометрів від нас — у перший тиждень листопада минулого року. Я пам'ятаю той вечір, коли батько повернувся додому з листом про своє переведення — то була п'ятниця. Отож тієї п'ятниці й усю наступну суботу батько з матір'ю вели свої переговори пошепки, як ченці біля монастирського вівтаря. Недільного ранку матір було не впізнати. Вона була чимось схожа на мокру мишу і відводила очі, коли ходила будинком. Того дня вона не пішла до церкви, а залишилась удома й випрала та випрасувала стопку батькових речей, зберігаючи на обличчі непроникний і зневірений вираз. Жоден із них не сказав нам з братами ані слова, а ми не питали. Ми з братами — Ікенною, Боджею, Обембе — вже давно зрозуміли, що коли дві

камери серця нашої оселі — батько і мати — набралися мовчання, як передсердя, переповнені кров'ю, то штрикати їх небезпечно, бо можна затопити увесь будинок. Тож у такі часи ми уникали телевізора, що стояв у вітальні на етажерці. Стривожені, ми сиділи у своїх кімнатах і вчили уроки або вдавали, що вчили уроки, і не ставили запитань. Ми лиш наводили за двері свої антени, щоб уловити про наше становище бодай щось.

Недільного надвечір'я дрібки інформації почали випадати з материних монологів, як пір'їнки з пишно опереного птаха:

— Що це за робота така, що забирає батька й не дає йому виховувати синів? Навіть якби я народилась із сімома руками, хіба ж змогла б упоратися з цими дітьми сама?

Хоч ці гарячкові запитання не були звернені до когось конкретно, вони, безумовно, призначалися для батькових вух. Він сидів собі в кріслі у вітальні, затуливши обличчя своєю улюбленою газетою «Гардіан», і почасти читав, а почасти слухав матір. Звісно, батько почув усе, що вона сказала, але, як завжди, пропускав повз вуха слова, що не були звернені прямо до нього, ті, які він називав «боягузливими словами». Він просто читав собі далі, іноді зупиняючись, щоб уголос засудити чи схвалити щось прочитане: «Якщо на світі є справедливість, то відьма, яку Абача має за дружину, скоро його оплакуватиме», «Ого, Фела Куті просто Бог! Сила небесна!», «Ройбена Абаті треба звільнити!» — він казав будь-що, аби тільки показати, що материні нарікання пропадають марно, як шепіт, на який ніхто не звертав уваги.

Перш ніж ми того вечора повкладалися спати, Ікенна, котрому було вже п'ятнадцять, і на інтерпретацію явищ і подій якого ми здебільшого покладалися, висунув здогад, що батька переводять. Боджа, котрий був на рік молодший за нього і котрий почувався б дурником, якби не мав власних міркувань стосовно ситуації, сказав, що батько, певно, їде за кордон до того «Західного світу», якого ми нерідко побоювалися. Обембе було одинадцять років,

він був старший за мене на два роки і не мав власної думки. Я теж. Але чекати нам лишалося недовго.

Відповідь надійшла наступного ранку, коли батько раптом з'явився в кімнаті, яку я ділив з Обембе. На ньому була коричнева футболка. Він поклав окуляри на стіл — цей жест закликав нас слухати уважно.

— Я відсьогодні житиму в Йолі й не хочу, щоб ви, хлопці, завдавали матері клопотів.

Тільки-но він сказав це, його обличчя сіпнулося, як завжди, коли він хотів натравити на нас псів страху. Він повільно говорив своїм низьким гучним голосом, вганяючи кожне слово дев'ятидюймовим цвяхом у крокви наших голів. Це для того щоб, якби ми наважилися його не послухатися, він міг однією простою фразою «А я вам казав» змусити пригадати цей самісінький момент, коли він дав свою вказівку.

— Я регулярно їй телефонуватиму, і якщо почую погані новини, — він підняв пальця, щоб підкреслити сказане, — я кажу про будь-які дивні вчинки — за кожен із них дам вам прочухана.

Він вимовив слово «прочухан», яким наголошував попередження чи підкреслював розплату за хибний вчинок, з такою силою, що стали помітні вени з обох боків його обличчя. Зазвичай це слово допомагало й завершувало думку, яку потрібно було донести. Він витяг із нагрудної кишені дві 20-найрові купюри й кинув їх на наш письмовий стіл.

— Це вам на двох, — сказав він і вийшов із кімнати.

Ми з Обембе продовжували сидіти на ліжках, намагаючись допетрати, що це було, коли почули, як матір говорить до батька на вулиці таким голосом, ніби він уже дуже далеко.

— Еме, пам'ятай, що в тебе тут хлопці ростуть, — сказала вона. — Кажу тобі, ох.

Вона ще продовжувала щось говорити, коли він завів свій «Пежо-504». Почувши звук двигуна, ми з Обембе

вискочили з кімнати, але батько вже проминав ворота. Він поїхав.

Щоразу, коли я думаю про нашу історію, про те, як той ранок позначив останній день, коли ми ще жили разом, однією родиною, як було раніше, я починаю — навіть двадцять років потому — шкодувати за тим, що він поїхав, хотіти, щоб він ніколи не отримував листа про своє переведення. Поки той лист не надійшов, усе було на своїх місцях — батько щоранку ходив на роботу, а мати, яка тримала крамничку свіжих продуктів на ринку, доглядала мене і ще п'ятьох дітей, котрі, як і діти з більшості родин Акуре, ходили до школи. Усе йшло природним шляхом. Ми мало думали про минулі події. Час тоді нічого не значив. Один за одним минали дні й приносили хмари, що висіли в небі, насиченому пилом у сухі пори року, а сонце не ховалося до пізнього вечора. А під час дощових сезонів ніби чиясь рука малювала в небі розмиті картини, і хмари, що пульсували від громових спазмів, потоками вивергали безперервний дощ протягом шести місяців. Через те що час ішов за цією відомою і впорядкованою схемою, жоден окремий день не заслуговував на те, щоб залишитися в пам'яті. Тоді важливим було тільки теперішнє й осягне майбутнє. Його знаки показувалися вдаль, як локомотив із чорним вугіллям у серці та гучним слонастим гуком, що наближався рейками надії. Іноді такі знаки приходили у снах чи в польотах на крилах мрійливих думок, що шепотіли в наших головах, — я стану пілотом або президентом Нігерії, буду заможним, матиму гелікоптери — і майбутнє поставало таким, яким ми хотіли його бачити. Воно було чистим полотном, на якому можна було уявити будь-що. Але батьків переїзд до Йоли змінив баланс у рівнянні — час, пори року й минуле набули значення, і ми почали сумувати за ним і тягтися до нього сильніше, ніж до теперішнього й майбутнього.

З того ранку він почав жити в Йолі. Домашній зелений телефон, що переважно використовувався для прийому

дзвінків містера Байо, батькового друга дитинства, який жив у Канаді, став нашим єдиним способом зв'язку з ним. Мати нетерпляче чекала його дзвінків і позначала в календарі у своїй кімнаті дні, коли він телефонував. Коли батько не дзвонив за графіком, а мати виснажувала своє терпіння, чекаючи до півночі, вона розв'язувала вузол на подолі своєї раппи, видобувала пом'ятого папірця, на якому нашкрябала його номер, і набирала його без кінця, поки батько не відповідав. Якщо ми ще не спали, то скупчувалися навколо неї, щоб почути батьків голос, і підбивали її видавити з нього обіцянку взяти нас із собою до нового міста. Однак батько вперто відмовлявся. Йола, казав він, норовливе місто із цілою історією частих і масових виявів насилля, особливо до людей нашого народу — іґбо. Ми все одно насідали на нього, аж поки у березні 1996 року не почалися криваві бунти фанатиків. Коли батько нарешті вийшов на зв'язок, він переповів — при цьому під час розмови чулася хаотична стрілянина, — як ледь-ледь уникнув смерті, коли бунтівники напали на його район, і як у будинку через дорогу було замордовано цілу родину. «Малих дітей повбивали, як тих курчат!» — сказав тоді він, так сильно й виразно наголосивши «малих дітей», що нікому при здоровому розумі не могло й на думку спасти знову наважитися проситися до нього, тож на тому воно і скінчилося.

Батько завів звичку навідувати нас через кілька вихідних. Він приїздив у своєму седані «Пежо-504», просяклий пилом і виснажений після 15-годинної дороги. Ми не могли дочекатися тих субот, коли його машина гуділа під ворітьми, і кидалися їх відчиняти, бо всім не терпілося дізнатись, якого гостинця чи подарунка він привіз нам цього разу. Та коли ми потроху звикли бачити його раз на кілька тижнів, усе змінилося. Його велетенська фігура, що випромінювала благопристойність і спокій, поступово зменшилася в наших очах до розмірів горошини. Його усталений розпорядок, що передбачав холоднокровність,

слухняність, навчання й обов'язкову сіесту, які довго були сталими схемами нашого щоденного буття, поступово втрачав над нами волю. На його всевидючі очі впала пелена, а ми ж бо вірили, що ті очі здатні помітити найменшу шкоду, якої ми могли потай наробити. На початку третього місяця його довга рука, що часто тримала батога, інструмент застороги, хруснула, як виснажена гілка дерева. І тоді ми вирвалися на волю.

Ми закинули книжки на полицю й подалися досліджувати непізнаний світ навколо того, до якого ми звикли. Перш за все ми попрямували до муніципального футбольного поля, де більшість вуличних хлопців щодня грали у футбол. Але ті хлопці були наче згряя вовків. Вони зустріли нас не радо. Хоч ми й не знали нікого з них, окрім одного, Кайоде, який мешкав за кілька кварталів від нашого будинку, однак ці хлопці знали нашу родину і нас самих аж до імен наших батьків і постійно дражнилися, щодня шмагаючи словесними батогами. Попри неймовірну здатність до дриблінгу Ікенни й ті дива, які творив Обембе у воротах, до нас причепилося тавро «аматори». Вони також часто жартували, що наш батько, «містер Агву», був багатієм, який працював на Центральний банк Нігерії, а ми — привілейовані діти. Вони також підібрали для батька незвичайне прізвисько — Баба Оніле, за іменем головного героя популярного йорубського серіалу, котрий мав шість дружин і двадцять одну дитину. Виходило, що прізвисько мало висміяти батькове бажання мати багато дітей, яке у нашому районі стало легендарним. До того ж мовою йоруба так називали богомола, гідку зелену скелетасту комаху. Ми не могли терпіти таких образ. Побачивши, що нас менше і що ми б не перемогли у бійці з цими хлопцями, Ікенна за звичаєм християнських дітей багато разів просив їх утриматися від образ наших батьків, які не заподіяли їм нічого поганого. Але вони не вгавали, аж поки яюсь увечері Ікенна, розлючений знову згаданим прізвиськом батька, не штовхнув

одного з хлопців головою. За секунду хлопець ударив Ікенну ногою в живіт і вчепився в нього. За коротку мить, поки вони кружляли разом, їхні ноги збили в повітря нерівний вихор піску, яким було засипане поле. Але врешті той хлопець кинув Ікенну на землю і висипав жменю пилу йому на обличчя. Решта хлопчаків радісно загукали й підняли його на руки, а їхні голоси злилися у переможний хор, де переважали ноти «бу» і «фу». Того вечора ми пішли додому побиті і більше ніколи туди не поверталися.

Після тієї бійки нам набридло ходити надвір. За моєю пропозицією, ми благали матір переконати батька віддати нам ігрову приставку, щоб ми могли грати в «Мортал Комбат», бо він забрав її в нас і сховав ще минулого року, після того як Боджа — зазвичай один з перших учнів свого класу — прийшов додому з червоним написом «24-й» у таблиці й попередженням про те, що він може залишитися на другий рік. Справи Ікенни були не кращі — він був шістнадцятим із сорока, і його таблиць потрапив до батька разом із листом від учителя, містера Баккі. Батько читав листа в такому нападі люті, що я чув тільки слова: «Сили небесні! Сили небесні!», які він повторював, як рефрен. Тоді ж він конфіскував ігри й назавжди відрізав нас від тих часів, коли ми аж звивалися від захоплення, кричали й підвивали, почувши наказ невидимого коментатора у грі: «Добий його!», коли звитяжець завдавав значної шкоди переможеному, відправивши його ударом вгору до небес або розрубавши на гротескний вибух кісток і крові. Екран тоді світився словами «фатальний удар», а букви мерехтіли вогнем. Одного разу Обембе, який саме пішов шукати полегшення, вибіг із туалету просто для того, щоб приєднатися до решти й заволати: «Це фатально!» з американським акцентом, що наслідував озвучку гри. Пізніше мати покарала його, коли побачила, що він ненароком накидав екскрементів на килимок.

Розчаровані, ми знову спробували знайти таку фізичну діяльність, яка б заповнила наш позашкільний час, коли

вже звільнилися від суворих батькових приписів. Тож ми збирали своїх друзів-сусідів грати у футбол на пустирі позаду нашого двору. А ще ми покликали Кайоде — єдиного хлопця, якого ми знали зі зграї вовків, з якими грали на муніципальному футбольному полі. Його андрогінне обличчя постійно прикрашала ніжна усмішка. До нас також приєдналися Ігбафе, наш сусід, і його двоюрідний брат Тобі — напівглухий хлопець, через якого, коли говориш, надриваєш собі зв'язки, а він усе одно запитує: «Вибач, що ти сказав?» Тобі мав величезні вуха, які, здавалося, не були частиною його тіла. Він майже не ображався, — можливо тому, що іноді просто не чув, як ми, зазвичай пошепки, називали його *Eleti Ehor* — Заячі Вуха. Ми бігали тим полем уздовж і впоперек, одягнені в дешеві футбольні майки, на яких друкованими літерами написали свої футбольні прізвиська. Ми грали так, ніби зірвалися з ланцюга, часто зафутболюючи м'ячі у сусідні будинки, а потім робили провальні спроби їх повернути. Багато разів ми приходили на місце саме вчасно, щоб побачити, як сусіди пробивають нашого м'яча, пропускаючи повз вуха наші благання віддати його, бо той м'яч ударив когось або щось розбив. А одного разу м'яч перелетів через сусідський паркан і вдарив інваліда по голові, вибивши його з візка. Іншого разу м'яч розбив шибку у вікні.

Щоразу, як хтось знищував м'яча, ми збиралися гроши-ма й купували новий — усі, крім Кайоде, котрий, походячи з бурхливого моря найбільшого населення міста, не міг докласти до наших зборів навіть одного кобо. Часто він був одягнений у поношені й подерті шорти, а мешкав зі своїми літніми батьками, духовними лідерами невеликої Христової Апостольської Церкви, у недозведеному двоповерховому будинку за першим поворотом по дорозі до школи. Не маючи змоги робити свій внесок, він молився за всі наші м'ячі, благаючи Бога допомогти нам і зберегти кожен якомога довше, забороняючи їм перетинати межі майданчика.

Одного дня ми купили чудовий новий м'яч білого кольору з логотипом Олімпіади'96, що відбулася в Атланті. Після того як Кайоде помолився, ми почали грати, та вже ледве за годину Боджа копнув м'яча так, що той приземлився за огорожею двору лікаря. М'яч розбив шибку у шикарному будинку і нагнав страху на двох сонних голубів на даху, які затріпотіли геть. Ми почекали на чималій відстані, щоб мати змогу втекти, якщо хтось вийде і кинеться на нас. Витримавши значну паузу, Ікенна і Боджа подалися до будинку, а Кайоде став на коліна й заблагав Бога втрутитися. Коли наші посланці досягли двору, лікар, що немов уже чекав на них, кинувся в наш бік, і ми всі чкурнули так, що аж п'яти заблищали. Діставшись додому, захекані й спітнілі, ми зрозуміли, що футболу з нас досить.

* * *

Ми стали рибалками, коли наступного тижня Ікенна повернувся додому зі школи й ошелешив нас цією новітньою ідеєю. То був кінець січня, бо я пам'ятаю, що того тижня ми відсвяткували день народження Боджі з домашнім пирогом і шипучкою замість звичайної вечері, а було це 18 січня 1996 року. Його дні народження позначали «місяць одного віку», в який він зрівнювався роками з Ікенною, котрий народився 10 лютого, за рік до Боджі. Соломон, однокласник Ікенни, розказав йому про насолоди рибальства. Ікенна переповів, що Соломон змальовував це заняття як захопливий спорт, який мав додаткові переваги, бо, рибалючи, він міг продавати частину вилову й трохи заробляти. Риболовля тим більше зацікавила Ікенну, бо пробудила ідею про можливість «воскресити» Йойодона, нашу рибку. Акваріум, що колись стояв біля телевізора, був домом надприродно гарної рибки симфизодона, що була феєрією кольорів — коричневого, фіолетового, пурпурового і навіть блідо-зеленого. Батько назвав рибку Йойодоном після того, як Обембе видав кілька схожих за звучанням слів, намагаючись вимовити

слово «симфизодон» — родову назву рибки. Батько прибрвав акваріум після того як Ікенна і Боджа, співчутливо намірившись звільнити рибку від «брудної води», злили її й замінили чистою питною водою. Згодом вони повернулися й помітили, що рибка вже не спливає вгору від ряду камінців і коралів на дні.

Щойно Соломон розповів Ікенні про рибальство, наш брат запрягнувся впіймати нового Йойодона. Наступного дня вони з Боджею пішли до Соломонового будинку, а коли повернулися, то без угаву говорили про *таких і сяких* риб. Вони купили дві вудки з гачками у місці, яке показав Соломон. Ікенна розклав їх на столі у їхній кімнаті й пояснив, як ними користуватися. Вудки являли собою довгі дерев'яні палиці, до кінця яких була прив'язана волосінь. Та волосінь закінчувалася залізними гаками, на які, пояснював Ікенна, треба насадити наживку — дощових черв'яків, тарганів, хлібні кульки, що завгодно — аби підманити й упіймати рибу. Від наступного дня протягом усього тижня вони після школи мчали до річки Омі-Али на межі нашого району, щоб порибалити, долаючи довгу й звивисту стежку, проминаючи галявину позад нашого двору, що служила домівкою для клану свиней і в дощовий сезон сильно тхнула. Вони ходили в товаристві Соломона й інших хлопців з нашої вулиці й поверталися з бляшанками, повними риби. Спочатку вони не дозволяли нам з Обембе ходити з ними, хоч наша цікавість злетіла до небес, коли ми побачили маленьких барвистих рибок, яких вони ловили. Тоді одного дня Ікенна сказав нам з Обембе: «Ходіть із нами, і ми зробимо вас рибалками!» — і ми пішли.

Ми почали ходити до річки кожного дня після школи у товаристві інших дітей з нашої вулиці, у процесії, яку вели Соломон, Ікенна і Боджа. Ці троє часто замотували вудки у ганчір'я чи старі раппи. Решта ж із нас — Кайоде, Імбафе, Тобі, Обембе і я — несли різні речі: від рюкзаків із рибальським одягом і нейлонових торбинок з черв'яками

та дохлими тарганами, які були нашою наживкою, до порожніх бляшаних банок з-під напоїв, у яких ми носили впійману рибу й пуголовків. Ми разом тюпали до річки, бредучи порослими чагарником стежками, на яких наші голі ноги чіпляли й шмагали зарості жалкої кропиви, залишаючи на шкірі білі пухирі. Екзекуція, якій піддавала наші ноги кропиви, дивним чином підходила ботанічній назві панівної в цій місцевості трави *esan*, що мовою йоруба означало відплату, або помсту. Ми йшли цією стежкою один за одним, і, шойно проминувши зарості трави, кидалися до річки, мов навіжені. Старші з нас — Ікenna, Боджа й Соломон — перевдягалися у брудні рибальські костюми. Вони ставали на березі річки й тримали вудки над водою так, щоб наживлені гачки зникли під водою. Але незважаючи на те що вони рибалили, як це робилося у давні часи, коли люди зналися з річкою з пелюшок, вони здебільшого ловили тільки кілька корюшок завбільшки з долоню або буру тріску, впіймати яку було набагато важче, і дуже зрідка — кілька тиляпій. Решта ж з нас просто вичерпувала бляшанками пуголовків з води. Мені подобалися пуголовки, їхні гладенькі тільця, їхні непропорційні голови й те, що вони здавалися майже безформними, ніби були мініатюрними копіями китів. Тому я захоплено дивився, як вони трималися в товщі води, і мої пальці чорніли від сірого слизу, який я стирив з їхньої шкіри. Іноді ми підбирали мушлі або порожні панцирі якогось давно померлого членистоногого. А ще ловили закручених равликів у формі первинних завитків матерії, знаходили зуби якихось тварин і вважали, що вони жили в якусь із давно минулих епох, бо Боджа палко доводив, що то зуби динозавра, і взяв кілька додому; а ще — клапти злиняної шкіри кобри, котру та скинула просто на березі річки, і взагалі будь-що цікаве, що траплялося на очі.

Лише раз ми впіймали рибу, яка була достатньо велика для продажу, і я часто згадую той день. Соломон витягнув ту колосальну рибу, що була більша за будь-що бачене

нами в Омі-Алі. Тоді Ікенна із Соломоном пішли до продуктового ринку, розташованого неподалік, і повернулися на берег трохи більше ніж за півгодини, маючи п'ятнадцять найра. Ми з братами пішли додому з шістьма найра, що були нашою часткою з продажу, і нашої радості не було меж. Відтоді ми почали рибалити серйозніше і не спали до пізньої ночі, обговорюючи справу.

Ми рибалили з чималим запалом, наче на березі річки щодня збиралися вірні глядачі, які стежили за нами й уболівали. Ми не звертали уваги на сморід тухлої води, на крилатих комах, хмарки яких щовечора оповивали береги, на гидотний вигляд водоростей і листя, що утворювали мапу країн неспокійних націй берегом далі, де варикозні дерева вмочали гілки у воду. Ми кожнісінького дня ходили туди з іржавими бляшанками, дохлими комахами й липкою червою, одягнені здебільшого у дрантя й старий одяг, бо отримували від риболовлі чималу насолоду попри труднощі й жалюгідні результати.

Коли я сьогодні озираюся назад — а тепер, уже маючи власних синів, я роблю це частіше, — то розумію, що наші життя і наш світ змінилися саме під час одного з тих походів до річки. Бо саме там час почав набувати значення — на річці, де ми стали рибалками.

РІЧКА

Омі-Ала була страшною річкою. Давно забутою жителями Акуре, як покинута своїми дітьми мати. Але колись то була чиста річка, що давала найпершим осельникам рибу та чисту питну воду. Вона оточувала Акуре й зміїлася вздовж і поперек усього міста. Як і багато інших африканських річок, її колись вважали богом, і люди вклонялися їй. Вони споруджували каплиці на її честь і просили в них заступництва й поради Ємоджі, Оші, русалок та інших духів і божеств, що населяли водойми. Усе змінилося, коли з Європи прибули колоністи і принесли Біблію, котра згодом відвадила від Омі-Али її adeptів, і люди, тепер здебільшого християни, почали бачити в ній лихе місце. Спаплюжену колиску.

Вона стала джерелом похмурих чуток. В одній із тих чуток ішлося про те, що люди проводять на її берегах які завгодно фетишистські ритуали. Ту плітку підтримували повідомлення про трупи, туші тварин та інші ритуальні речі, що пливли поверхнею річки чи лежали на її берегах. А тоді, на початку 1995 року, в її водах виявили понівечене

тіло жінки з вирізаними частинами. Коли ті залишки було знайдено, міська рада встановила на річці комендантську годину з шостої вечора до шостої ранку, і річку було покинуто. За багато років набрався довгий ряд інцидентів, що заплямували історію річки та спалювали її ім'я настільки, що з часом навіть згадка про неї викликала огиду. Не дуже допомагало й те, що коло неї розташувалася релігійна секта, відома під назвою Небесна Церква, або Церква білих одянь, що мала у країні погану славу. Її віряни вклонялися духам води й скрізь ходили босі. Ми знали, що наші батьки суворо покарають нас, якщо коли-небудь дізнаються про наші походи до річки. Але ми й не думали про це, аж поки одна з наших сусідок — дрібна перекупка, яка ходила містом, тягаючи на голові тацю зі смаженим арахісом, — не впіймала нас на стежці до річки й не повідомила матері. То було наприкінці лютого, і на той час ми вже рибалили близько шести тижнів. Саме того дня Соломон вивудив чималу рибину. Ми аж попідскакували, побачивши, як вона теліпається на гачку, і завели нашу рибальську пісню, яку придумав Соломон. Ми завжди співали її у хвилини тріумфу, наприклад, під час смертельного польоту риби на волосіні.

Пісня була варіацією широко відомої наспівки, яку виконувала невірна дружина пастора Ішавуру, головного персонажа найпопулярнішого в Акуре християнського серіалу тих часів, «Вищої сили», під час повернення до церкви після попереднього вигнання за свій гріх. І хоч придумав ідею Соломон, своя частка більшості запропонованих рядків, які потім стали затвердженим текстом, надійшла чи не від кожного з нас. Наприклад, вставити «рибалки тебе впіймали» замість «ми тебе впіймали» придумав Боджа. Ми замінили її зізнання, що Божа сила здатна утримати її від диявольської спокуси, нашою здатністю міцно тримати й не відпускати впійману рибу. Нам так сильно подобалася ця пісня, що іноді ми мугикали її вдома або у школі.

<i>Bi otiwu o ki o Jo,</i>	Стрибай, скільки хочеш,
<i>ki o ja,</i>	бийся, як хочеш,
<i>Ati mu o,</i>	Ми тебе впіймали,
<i>o male lo mo.</i>	і ти не втечеш.
<i>She bi ati mu o?</i>	Ти ж бачиш, що ми впіймали тебе?
<i>O male le lo mo o.</i>	Ти точно не зможеш утекти.
<i>Awa, Apeja, ti mu o.</i>	Рибалки тебе впіймали.
<i>Awa, Apeja,</i>	Ми рибалки,
<i>ti mu o, o ma le lo mo o</i>	ми тебе впіймали, ти не втечеш!

Ми так голосно співали її, радіючи улову Соломона, що не чули, як до річки, нечутно ступаючи босоніж, мов привид, прийшов літній чоловік, священник Небесної Церкви. Коли ми ще тільки починали навідуватися до річки і знайшли цю церкву у своїх рибальських угіддях, то негайно включили її до кола своїх розваг. Ми підглядали за вірянами крізь відчинені дерев'яні вікна невеликої церковної зали з облущеною блакитною фарбою і передражнявали їхні шалені рухи й танці. Тільки Ікенна вважав недоречним знущатися з духовних практик релігійної установи. Коли до нас підійшов той старий, я стояв найближче до стежки і першим його побачив. Боджа був на іншому березі річки. Побачивши чоловіка, він кинув свою вудку і вискочив на берег. Обидва берега ділянки річки, на якій ми рибалили, були прикриті від вулиці довгими смугами кущів, і самої води не було видно, аж поки не пройдеш вибитою стежкою, протоптаною серед чагарників від найближчої вулиці. Ступивши на стежку, старий підійшов ближче і зупинився, побачивши дві наші бляшанки, що стояли в ямках, які ми викопали власними руками. Він зазирнув усередину бляшанок, над якими кружляли мухи, й похитав головою.

— Що це таке? — спитав він мовою йоруба з чужим для мене акцентом. — Чому ви кричите, наче купка п'яниць?

Хіба ви не знаєте, що просто на тому березі стоїть Дім Божий? — Він вказав у напрямку церкви, повністю розвернувшись назад до стежки. — Хіба у вас немає ніякої поваги до Бога, га?

Нас учили, що нечемно відповідати на питання дорослого, яке звинувачує нас у чомусь, навіть якби ми мали готову відповідь. Тож замість того щоб відповісти, Соломон вибачився.

— Нам шкода, *baba*, — сказав він, склавши долоні разом. — Надалі ми не кричатимемо.

— Що ви ловите у цій водоймі? — спитав старий, пропустивши Соломонові слова повз вуха і махнувши рукою на річку, вода в якій тепер стала тьмяно-сірою рівниною. — Пуголовків, корюшок — що? Ішли б краще додому.

Він блимнув очима, переводячи погляд з одного на іншого. Ігбафе здушено зареготав, Ікенна гримнув на нього, пробурмотівши впівголоса: «Йолоп», — але запізно.

— Думаєш, це смішно? — сказав чоловік, вперши погляд в Ігбафе. — То ж знай, що мені шкода ваших батьків. Я впевнений, вони не знають, що ви сюди ходите, і шкодуватимуть про це, якщо коли-небудь дізнаються. Хіба ви не чули, що уряд заборонив людям сюди ходити? Ох, оце вже покоління росте! — він з подивом озирнувся навколо, а тоді сказав: — Підете ви звідси чи ні, але більше так не галасуйте. Чули мене?

Протяжно зітхнувши й похитавши головою, священник розвернувся і пішов геть. Ми запирхали від сміху, передражняючи те, як теліпалося на його худій статури біле вбрання, від чого він здавався дитиною у завеликому костюмі. Ми сміялися над боягузливим чоловіком, якого сполохав вигляд риби та пуголовків (бо він поглянув на рибу нажаханими очима), і над уявленим нами смородом з його рота (хоч ніхто з нас не стояв до нього досить близько, щоб його відчути).

— Цей чоловік як Ія Олоде, навіжена жінка, про яку говорять, що вона ще гірша, — сказав Кайоде. Він ніс

ПОДЯКИ

Хоч на «Рибалках» стоїть лише моє ім'я, вони стали плодом зусиль багатьох людей, таких як:

Унсал Озунлу, великий вчитель і ранній читач — мій турецький батько; Бехбуд Мохамедзадех, мій найкращий друг, мій неоціненний брат; Ставрула, котрий провів мене через більшу частину написання цієї книги; Ніколас Дельбанко, помічник, пастир, учитель хороших звичок; Айлін Поллак, читачка з очима орла, яка подерла краї сторінок червоною ручкою; Крістіна, чий відгук переломив хід подій; Андреа Бушам, ласкава помічниця; Лорна Гудісон, постачальниця миру й любові...

Джесіка Крейг, першокласна агентка, туристичний гід і друг, в чіїх руках я почувуюся вільно; Елена Леппін, добувач і редакторка, невидима рука за кожною сторінкою, котра дуже палко вірила; Джуді Клейн, джерело радості, редакторка; Адам Фройденгайм, екстраординарний видавець, котрий не відступиться, навіть коли його збити з ніг; Гелен Зелл, постачальниця достатку й таланту письменникам...

Білл Клеґ, моя рання підтримка, провісник хорошого; Пітер Штайнберг, що першим розповсюдив чутки; Аманда Бровер, проворна; Лінда Шоннессі, агентка, що закинула цю книгу дуже високо; Пітер Го Дейвіс, вправний сурмач; Емека Окафор; Берна Сарі; Агнес Круп, ДВ Гібсон

і прекрасні люди з письменницької резиденції «Ледіггаус» (Аманда Кертін, Франциско Гагенбек, Марк Пастор, Саскія Джейн, Ева Бонн і всі інші); моя прекрасна художня когорта, і чудові письменники й викладачі письменницької програми Гелен Зелл в Університеті Мічигана, у котрих руки по лікоть блакитні від чорнил...

Татко, батько багатьох; Ннем, матір натовпу; Тітонька, історик; Сестри: Марія, Джой, Келечі, Піс; мої брати: Майк, Чиназа, Чувквума, Чарльз, Псалом, Лакі, Чидібере, — це присвячується вам...

Усім, кого я не зміг за браком обсягу згадати тут, — ви знаєте, що ваші руки доклалися до цього, і я вдячний тією ж мірою, що й тим, кого назвав вище. А моїм читачам — стократ більше.

ЗМІСТ

1. Рибалки	9
2. Річка	21
3. Орел	31
4. Пігон	47
5. Метаморфоза	67
6. Божевільний	93
7. Сокольнича	102
8. Сарана	133
9. Горобець	149
10. Грибок	160
11. Павуки	180
12. Пошуковий пес	197
13. П'явка	211
14. Левіафан	220
15. Пуголовок	243
16. Півні	256
17. Метелик	276
18. Чаплі	286
Подяки	300

Літературно-художнє видання

ОБІОМА Чігозі

Рибалки

Роман

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Відповідальний за випуск *Н. О. Міщенко*
Редактор *Т. Г. Верховська*
Художній редактор *А. В. Ачкасова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *В. С. Яковлев*

Підписано до друку 01.08.2017. Формат 84х108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Newton». Ум. друк. арк. 15,96.
Наклад 4000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua
• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів
e-mail: publish@bookclub.ua

***Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів***
e-mail: editor@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Обіома Ч.

О15 Рибалки : роман / Чігозі Обіома ; пер. з англ. В. Ракулєнка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 304 с.

ISBN 978-617-12-3873-2

ISBN 978-0-957548-86-2 (англ.)

Четверо братів, скориставшись відсутністю батька, вирішили порибалити на забороненій річці. Там вони зустріли божевільного Абулу, що передрік їм майбутнє. Він сказав, що старшого з братів — Ікенну — невдовзі буде вбито, а його вбивця — хтось із рибалок. Ця звістка переверне життя усієї сім'ї...

УДК 821.111(73)